

ולדימיר מאיאקובסקי

ולדימיר מאיאקובסקי – טרגדיה

נפשות:

- ולדימיר מאיאקובסקי (משורר. גילו- 20-25)
- ידידתו של המשורר (2-3 סאז'נים¹. לא מדברת)
- זקן עם גופות מיובשות של חתולים שחורים (גילו: מספר אלפי שנים)²
- איש בלי עין ורגל
- איש בלי אוזן
- איש בלי ראש
- איש עם פנים נמתחות
- איש עם שתי נשיקות
- סתם איש
- אישה עם דמעונת
- אישה עם דמעה
- אישה עם דמעה ענקית
- עיתונאים, בנים, בנות ואחרים

¹ סאז'ן - יחידת אורך רוסית מסורתית השווה ל-2.13 מטרים.

² מאיאקובסקי יחס את דימוי החתולים המיובשים למצרים וליוון העתיקות, כאשר, על-פיו, שפשוף הפרווה היבשה גרם להיווצרות של ניצוצות.

פרולוג

ו. מאיאקובסקי :

מי אתם שתבינו,
מדוע אני,
נינוח,
את נפשי, כגלים של לְגִלְגֵּת,
נושא על מגש
לסעודת השנים העוברות.
בדמעה מיותרת זולג
מְלִחָי-הכיכר הנגלדת,
אני,
לכאורה,
משורר אחרון.
שמה הבחנתם –
כיצד נְתָלָה
בשדרות המְלֵט
פרצוף מפוספס של שיממון מיטלטל,
ועל צוואר מיוזע
של זְרָמָה משתוללת
הגשרים נקעו את זרועות הברזל.
השמים בוכים
בשקידה
מצטלצלת;
וקמטוט שפתיו
של ענן ננסי, התעוות בחיוך נוגה,
כאילו חיכתה האישה להולדת ילד,
אך קיבלה מן האל יצורון מפגר.
אצבעות כתומות בפלומה מתנופפת
בְּטָרְד-טְפִיל, השמש גְּפָה אתכם עד-סוף –
בהווייתכם – העבדות המוחנפת.

אני, חסר פחד,
את תיעוב אור-היום אוחז בַּעֲפֵפֶת; ;
ונפשי מתוחה כמו עצבי טלגרף.
אני-
צאר הנורות!
גשו-נא כולכם אליי,
כל מי שביתק את הדממה,
בייבוב,
על דמי-יום וליפופו המשונס, —
אחשוף בפניכם
במילים
פשוטות כמו נהמה,
כיצד נפש טרייה
מהמהמת
כארכובת הפנס.
אצבעותיי רק ייגעו בראשכם,
ותצמיחו
שפתיים עבות
עבור נישוקי הענק
ולשון מולדת
לכל העמים במרקחת.
ואני אסור אל כיסאי הרם,
צולע בצעד כושל,
מחופה בנקבים של גרמי-השחק.
אשכב,
בהיר,
עטוי בכסות הַבְּטָל
ודשנים מובחרים מרפדים את הכר,
וּבְדָמָם,
בנשקם את ברַכְיֵי-הפסים בלי-רטט,
יחבקו את גרוני גלגלי הקטר.

מערכה ראשונה

(שמת. סצנה - עיר לכודה בקורי הרחובות. חג האביונים. ו. מאיאקובסקי עומד לבדו. עוברים ושבים מביאים אוכל: דג-מלוח מתכתי שהורד מן השלט, כעך מוזהב ועצום בגודלו, קפלים של קטיפה צהובה).

ו. מאיאקובסקי:

אחו בתפרים את נפשי,
אדונים אדיבים,
כדי שהריק לא ידלוף ממנה.
אינני יודע אם היריקה עלבון היא, אם לא.
אני יבשושי כמו זקנה מאובנת.
חלבוני עד כלות.
אֲדַנִּי אֲדִיבִי-הָרְחֵם,
אם תרצו-
תיכף ומיד המשורר הנפלא יתהלל במחולו.
(נכנס זקן עם גופות מיובשות של חתולים שחורים.
מלטף. כולו – זקן.)

ו. מאיאקובסקי:

אתרו את הכרסתנים בקליפות הבתים,
הקישו בתוף הגחונות את הגיל!
אחזו ברגלי החרשים והשוטים
ונשפו באוזניהם, כבנחירי החליל.
רסקו את תחתית חביות הזעם,
אבן- מְחֻשֶׁת בפי, נגוסה בלהט:
בתוך ברכתכם הקרואה ברעם,
אעוטר בזרתי היציאה-מדעת.

(הבמה מתמלאת בהדרגה. איש בלי אוזן. איש בלי ראש ואחרים.
מטומטמים. נעמדים באי-סדר, ממשיכים לאכול.)

ו. מאיאקובסקי:

מומחה מיוחף לליטוש המלל,
מניף את סדיני הזרים האלה,
אצית כעת את להבת ההקלל
עבור עשירי ורשי הקלד.

זקן עם חתולים:

עזוב.
לשם מה זקוקים חכמים לפרד?
אני – קשיש בן אלפיים,
רואה – בדמותך, זעקה נחרדת,
צלובה במקתח-כפיים.
מצוקות זעירות נשתטחו על קרת
ומצוקה ענקית אחת,
ונרות ונורות בשיחה נמהרת
היסו את לחשיי הזריחה.
הירח, רכוך, לא יחקוק את חוקינו, –
הן מאור החשמל, מצטהל ולא מש-הוא!
במרחב עירוני, ממהר למחקינו
חפץ קר ודומם, אדונינו ממש-הוא.
אספסוף ועליו אלוהים מתבונן, עת
עוטפו הטירוף במחנק,
אצבעות נעוצות בלחיו המזוקנת
ובלויה כסמרטוט מאובק.
אלוהים,
אך קורא לגמילה הקשחת,
ובתוך-תוככם הצווחה הנקרשת.

ניטשו אותו
ולטפו בנחת;
לטפו את פרוות הפגרים המיובֶּשֶׁת!
העמיסו קפלים בראווה משתחצת,
נפחו את נאדות כעכיי הלחיים.
בפרוות החתול
השחורה עד-כדי נַצֵּץ,
ילוקטו סנוורים של חשמל העיניים.
הליקוט האמור
(הנוטה לכדי שפע!)
יזרם אל כבלים,
אל שרירי כוח-גֵּר,ר,
הקרונות ינתרו,
הלהבה הרושפת
תבצבץ בלילות כמו כרזה מתבדרת.
העולם, קשוט-פרצוף, בשמחה יטולטל לו,
הפרחים יתטווסו בהידור מכל צוהר
קהל-אדם יזדחל על פסים,
ושובל לו,
חתולים שחומי-סבר יוסיפו לפסוע!
על שמלות נשותינו חישי-קל נענוד –
תכשיטים מְהֵבֵהק של חמה מרצדת.
זנחו הדירות,
ולטפו עוד ועוד –
חתולים יבשים, חתולים שחורי-צֶדֶד!

איש בלי אוזן:

זה נכון!
ומעל העיר,
– היכן שהשבשבות מזדקפות –
אישה

– מערות העיניים כצוהר שחום –
מתרוצצת,
מריירת על המרצפות –
והריר נהפך לנפילים ברי-מום.
שְׁמִי הקרת נקמו על ריבוא עוונות. –
אנשים התקבצו,
נסו בעדר.
ושם,
בטפטים,
בין צללי היינות,
הפסנתרן הישיש מיילל לו בהֶדֶר.

(מתגודדים סביב)

על העיר מתרחבים מְשָׁלֵי הכאב.
אָחִזוּ בְּתוֹמִים –
הַעֲמִק אֶת הַפְּצַע!
והנֶגֶן לא זוכה את ידיו להסב
משיני הקלידים שהלבינו בקצף.

(כולם נרגשים)

והנה
היום
מזריחה
אל הנפש
מטצ'יש³ מצמיד את ש_פ_ת_י_ו.
הילכתי, ידי הורמו,
ועיוות מוזר בא,
והארובות זימרו על הגג תו-לתו

³ ריקוד פופולארי

ועיקמו את ברכיהן לצורת 44 !
רבותיי !
עצרו מיד !
אי-אפשר ככה !
אף הסמטה מפשילה שרוולים לְכַסֵּת
וסבלי,
כדמעה של כלבה מתייפחת,
מערפל ומטריד וממשיך וצומח.

(הדאגה גוברת)

זקן עם חתולים:

אתם רואים ? !
את החפצים צריך לחטוב !
לא בכדי חיבתם נדמתה לי צוררת !

איש עם פנים נמתחות:

ואולי את החפצים צריך לאהוב ?
ונפשם אולי היא לגמרי אחרת ?

איש בלי אוזן:

חפצים רבים נתפרו במהופך.
הלב לא דואב,
חירש לרוגז.

איש עם פנים נמתחות:

(מהנהן בשמחה)

ובמקום בו פיו של אדם נפתח,

לפריטים אחדים נתפרה האוזן.

ו. מאיאקובסקי:

(מרים את ידו ויוצא אל מרכז הבמה)

טלו מליבכם את עזות-הפנים!

אתכם,

ילדיי,

אחמיר לחנך בכוח-הזרוע.

הרי אינכם אלא

פעמונים,

על כובעו של אלוה.

אני

ברגליי השמוטות-משוטט

סרקתי

את ארצכם השלמה

ועוד מדינה או שתיים,

מהודר ועטוי מסכת-אפלה.

ביקשתי לאתר

אותה,

את הנפש העלומה,

ולהניח בפצעי השפתיים

עשבים של מרפא רקוחים לעילא.

(נעצר)

ושוב,

כמו עֶבֶד

מתכסה בזיעה אדמומית,

וגופי בטירוף מְרֻטֵט.

בעצם,

אם כבר מצאת אותה

את הנפש,
בחלוקה הביתי,
אומרת:
"שב,
חיכיתי לך,
תרצה אולי כוס תה?"

(נעצר)

אני מתפייט
והשוני מוסר
מן המוכר והזר. עָט
על חדרי המתים אחר שארי-בשר.
נושק למעוטרי הצרעת.
והיום,
למוקד הכתום,
עת אטמין את בכיית הימים הזכה,
אעלה גם את קלון-אחיותיי התמות
וגם את קמטי הורתי השבה.
על מגש ההיכל הלקוק למשעי
נשסע את בשר העידן באבחה.

(תולש את הלוט. אישה ענקית. בחשש. סתם איש מגיע בריצה. טורח.)

ו. מאיאקובסקי:

(בצד – בשקט)

אדונים אדיבים!
אומרים,
אי-שם
— בברזיל כמדומני —
יש איש מאושר אחד!

סתם איש :

(מתרוצץ בין כולם, מנדנד)

אדונים אדיבים !

עצרו !

רבותיי !

אדוני,

אדוני,

מי יידע לאמור,

איפה בדיוק, ישרפו

את האימהות ?

רבותיי !

מוחו של אדם, חד

אך חירש לרזי העולם ;

את שפעת הידע המתועד

אתם מעלים לעולה !

אינני אוויל, לטחינה של פֶּקֶר,

בלי קושי המצאתי מכשיר !

ויש לי מכר,

הוא שוקד זה מכבר,

על מתקן לליקוט פשפשים.

יש לי אישה

בן או בת היא תביא,

ואתם מטנפים פה !

ועוד נחשבים בני-תרבות !

עלבון בעלבון נבלל.

איש בלי אוזן :

בחור צעיר,

תעלה על התיבה !

ההמון:

לא, על החבית!

איש בלי אוזן:

ומפה לא רואים בכלל!

סתם איש:

מה אתם צוחקים?

יש לי קרוב משפחה,

אח צעיר –

אתם תבואו ותכרסמו את גופו הצנום –

הכל אתם מבקשים להגיש לשולחן.

(דאגה. צפירות אזעקה. מאחורי הקלעים צעקות: "מכנסיים, מכנסיים!")

ו. מאיאקובסקי:

נו ברצינות!

(מקיפים את סתם איש מכל הצדדים.)

אילו כמוני היית לוקה בְּרוּזוֹן –

ברצון

את רוחות השמיים

היית הופך למזון,

כך החושך מזין בלצון,

חזונם העשן של בתי-החרושת.

סתם איש:

בושו!
לדידכם אהבת האדם
היא לא כלום? לי אחות יקרה!

(נעמד על ברכיו)

מתוקים!
אל תזילו הדם!
חביבים,
לא צריך מדורה!

(הדאגה התגברה. יריות. המרזב מתחיל למשוך לאיטו תו אחד.
פח הגגות מהמהם.)

איש עם פנים נמתחות:

אילו כמוני היית יודע אהבה מהי,
היית רוצח אותה
או מוצא את אזור המבושים,
ואת השמיים
ואת חלב הכוכבים התם,
היית מוריד לזנות.

איש בלי אוזן:

הנשים שלכם לא יודעות לחבב,
הן תפוחות מרוב גיפופים, כשפתי-הספוג.

(אלפי רגליים בועטות בכרס הכיכר המתוחה.)

איש עם פנים נמתחות:

ומנפשי ניתן
בקלות לעצב
שמלות נאות ורבות מספור!

(הדאגה אינה ניתנת להכלה. כולם סביב האישה הענקית. מרימים אותה על הכתפיים.
סוחבים.)

כולם יחד:

קדימה –
אל מקום בו מְשִׁיחַ
נצלב בעבור הקדושה,
את גופינו נפקיר למחול מעורטל,
על פֶּן-שְׁחַם שחור של עוון ואשם
לבשר מדמם נעלה אנדרטה.

(מגיעים עם המשא אל הדלת. מעבר לדלת נשמעים צעדים נמהרים. איש בלי עין ורגל.
שמח. הטירוף מתרסק. זונחים את האישה.)

איש בלי עין ורגל:

עצרו!
ברחובות,
פני-אדם הן נטל –
זהה לאחיו כל קלסתר,
הזמן הישיש הוליד לפתע
פריקת עול
עקומת-סנטר!
לְעַג!
מול שנים זוחלות להופיע,

שומרי-החלקות נאלמו על עומדם,
 ישע בא
 על מצחי-הערים להתפּיח
 נהרות –
 כלי דם שאין לאומדם.
 לאט,
 באימה,
 מחוגיי השיער
 נסקו על פדחות-העתים.
 חפצים
 נחפזו
 בלועם הנפער,
 להשליך סמרטוטים של שמות חבוטים.
 תצוגת היינות
 של פונדק מלא קהל,
 החלה מוזגת לבד עוד ועוד,
 מכנסיים ברחו
 מחייט מבוהל,
 בלי עזרת
 ירכיים,
 החלו לצעוד!
 מבוסם –
 פוצה את לועו האפל –
 הארון מחדר השינה מט למעוד.
 המחוכים נמלטו משילוט משתפל
 עם כיתוב מפואר – “Robe et Modes”⁴.
 כל ערדל רציני וקר-רוח,
 הגרביונים – פרוצות
 הקורצות מכל חור.
 עפתי מעל, כגידוף סרוח,

⁴ שמלות ואופנות.

רגלי השנייה
עוד רודפה מאחור.
אז מה
אתכם,
המגידים כי אני מגודם ? ! –
אויבי הרופסים,
השמנים,
הקמוטים !
היום בכל העולם לא תמצאו בן-אדם,
עם שתי
רגליים
זהות
לחלוטין !

מערכה שנייה

(משעמם. כיכר בעיר חדשה. ו. מאיאקובסקי עוטה טוגה וזר דפנה.
מעבר לדלת רגליים רבות.)

איש בלי עין ורגל:

(באדיבות)

משורר !
משורר !
הכתירו אותך לרוזן.
מקבלי המרות
מוצצים אצבעות,
קהולים בַּמְפֶּתַח,
וכל אחד מהם בידיו מאזן
איזה כלי-כיבול מגוחך.

ו. מאיאקובסקי :

שיבואו,
אם-כך !

(בענווה. נשים עם חבילות. המון השתחוות.)

אישה ראשונה :

זו הדמעונת שלי-
קח !
אינני זקוקה לה
הלוא.
הנה היא,
עטויה
באריג משובח
של מבט מצועף-חידלון.

ו. מאיאקובסקי :

(מוטרד)

איני זקוק לה,
למה לי ?

(להבאה בתור)

גם עינייך תפחו מדמעות ?

אישה שנייה :

(בקלילות)

שטויות !
בני גוסס,

אך הצער מוגזם.
הנה דמעה נוספת ;
אותה אפשר לענוד
על הנעל בתור אבזם.

ו. מאיאקובסקי:

(מבוהל)

אישה שלישית:

אל תשים לב,
שאני
מלוכלכת.
אשטוף את גופי —
והיה לנקי.
הנה לך, גם הדמעה שלי
המושלכת,
דמעה ענקית.

ו. מאיאקובסקי:

מספיק!
כבר יש לי ערימה מהן.
ובנוסף, אני ממהר.
אך מי השאטן המתחנחן?

מחלקי העיתונים:

פיגארו!

פיגארו!

איש עם שתי נשיקות:

רק כסף חומסת!

קולות:

שקט!

שקט!

איש עם שתי נשיקות:

(ריקוד עם כדורים מחוררים)

איש מלוכלך וגדול,
שתי נשיקות הובאו לו.
האיש היה גמלוני,
לא ידע,
מה לעשות איתן,
איפה לדחוף.
העיר,
חוגגת כולה,
רוממה בכנסיות, הללויה,
אנשים יצאו הדורים אל הרחוב.
היה קפוא אצל האיש,
סוליות נעליו – נקבים סגלגלים.
הוא בחר בנשיקה
הגדולה ביותר ונעל
אותה כערדל.
אבל הכפור הילך בכעסו,
נגס באצבעותיו.
"חסל, –
התעצבן האיש, –
הנישוק מיותר, אינני זקוק לו בכלל!"

הפריחו.
ופתאום,
הנישוק הצמיח אוזניים,
התחיל לנוע,
"אימאל'ה!"
צווח, "במחילה!"
האיש נבהל.
עטף בסחבות את גופיפו הכנוע,
וסחבו לביתו,
כדי להציב במסגרות הכחלחלה.
ארוכות נבר במזוודה המאובקת
(אחר המסגרות הכחלחלה).
הביט לאחור –
הנישוק על הספה מסתופף,
צוחק,
משתולל,
שמן,
ענק,
הבשיל!
"אלוהים!" –
הודעק האיש, –
מעולם לא חשבתי שכך אתעייף.
אשלח יד בנפשי!
ובזמן שתלה את עצמו,
עלוב,
גועלי, –
מול המראות, נשים
– מפעלים נטולי ארובות –
ייצרו המוני נשיקות, –
בכל המינים
ובכל
הגדלים, –

במנוף בשרני של שפתיים רבות.

ילדים-נשיקונים רצים פנימה:

(בחופזה)

בהמונינו שוחררנו.

קחו לכם!

בינתיים – שמונה.

תיכף יבואו השאר.

מיטָה –

לשירותכם.

בבקשה!

(כל אחד מניח את הדמעה שלו)

ו.מאייאקובסקי:

רבותיי!

שמעו לי, –

אין בי הכוח!

אתם נהנים,

ואני, איך אסבול את הייסורים?

איומים:

עוד מילה אחת, ואנחנו

עושים ממך, כמו מאיזה אפרוח,

מנה בשרית.

זקן עם חתולה מרוטה:

כושרך הייחודי הוא השיר המושר.

(מצביע על ערימת הדמעות)
קח אותן לְאֵלֶיךָ החתיך.

ו. מאיאקובסקי:

לשבת אפשר?

(לא מאפשרים. ו.מאיאקובסקי מעביר בגמלוניות את משקלו מרגל לרגל, אוסף את הדמעות לתוך המזוודה. נעמד עם המזוודה)

בסדר!
תנו להמשיך!
חשבתי –
אשמח לכדי-כך
שעיניי ינצצו.
אתיישב על הכס,
בן-יוון מעודן ונרעד.
לא,
לעד,
הדרכים הברוכות,
לא אשכח
רגליכן השרוכות,
ושיבת הפלגים הזבים עֲדֵי עֵד.
והנה גם כעת –
מבעד לעיר עת אשוח בסך,
אותיר את נפשי
על חודי הגגות
חתיכה אחרי חתיכה.
הירח יצעד אחרי –
למקום,
בו השחק נפצח.
ישיגני לרגע,

ויחבוש כובעי באחת.
אני
ומשא על כתפי,
צועד,
נופל,
וזע
הלאה
צפונה,
היכן
שאוקיאנוס שפל,
לפות בצבתות-היגון,
קורע לעד
את חזו
בזרועות הגלים.
— אבוא —
מתנודד,
והוזה ומועד,
את הדמע אזבח
על מפתן של מבטח בהמי,
עבור אֶל הסופות האלים.

אפילוג

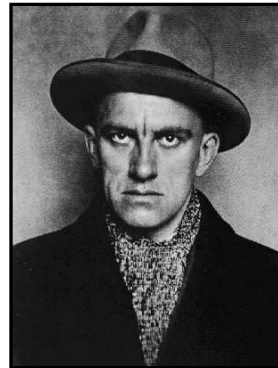
ו.מאיאקובסקי:

את כל זה כתבתי
עליכן,
חולדות מרודות.
חבל שאין לי שדיים:
הייתי מניק אתכן כאומנת בריאה.
כעת אני מיובש עד-מאוד,

מזוכך לרוויה.
אך היכן עוד
ומי עוד היה משחרר לחופשי
את מירב הגיוניו?
זה אני
תחבתי ידי ברקיע
והוכחתי:
הלה גנב!
לעתים נדמה לי,
שאני תרנגול הולנדי
או מי
שֶׁפֶּסְקוֹב התמנה למזכיר.
ולפעמים,
חביב עליי מכל
המצלול של שמי,
ולדימיר מאיאקובסקי!

• • •

כתיבת המחזה 'ולדימיר מאיאקובסקי –
טרגדיה' הושלמה באוקטובר 1913. בדצמבר
אותה שנה, בתיאטרון "לונה-פארק"
בפטרבורג, הועלתה הטרגדיה, בכימויו של
המחבר, על-ידי חוג האמנים "התאגדות
הנוער". מאיאקובסקי גם שיחק את התפקיד
הראשי. המחזה הוצג פעמיים בלבד והתקבל
בבוז ולעג בידי הביקורת ובהשלכת מיני ירקות
רקובים על-ידי הקהל. יש לציין כי

(1.1. מאיאקובסקי, 1893-1930)

מאיאקובסקי ערך מספר שינויים במחזה
בהוראת הצנזורה (בין היתר, הוצאו כל אזכורי האל והמשיח). התרגום
הנוכחי הוא של הגרסה המלאה. את 'ולדימיר מאיאקובסקי – טרגדיה' יש
לייחס לשלב המוקדם ביצירתו של המחבר, שלב פיתוח סגנונו הייחודי:

הדימויות העירונית הגסה והמקצב הנוקשה והמתחלף תדיר, האופייניים לשיריו הידועים ביותר. מקובל לחשוב כי מאיאקובסקי הושפע רבות מן החרוז החופשי הוולט וויטמני, והתנגד נחרצות לשימוש במשקלים שיריים קלאסיים. תוצאתה של גישת-הנגד הזו הוגבלה אך ורק לממד המשקלי. הקומפוזיציות הרב-משקליות שלו מאוחדות באמצעות אינטונציה סינטקטית אחידה המתבטאת בהגשה גראפית מיוחדת – שבירת שורות לכדי יצירת עמודה, כפי שעשה בטרגדיה. מאוחר יותר העמודה התפתחה למעין סולם המאפשר לקבוע את המקצב תוך כדי שימוש מוגבל בסימני פיסוק. החריזה, שגלשה אמנם מן הצורה הקלאסית הזכרית/נקבית והדקטילית לעבר חריזה מוסיקאלית ולא-מדויקת, נותרה מבחינת מיקומה באזורים המוכרים: abab ו-aabb, למרות שהוסתרה לעיתים באמצעות שבירת השורות והמקצבים.

הטרגדיה תורגמה בעבר על-ידי עמנואל גלמן והופיעה בספר 'חליל המרזבים. מאיאקובסקי המוקדם: שירים ופרוזה 1912-1918'. יחד עם זאת, לא הייתי מתרגם את היצירה לו סברתי שהעברית כבר מיצתה את כל פניה ומאפייניה.

(תרגם מרוסית והעיר: טינו מושקוביץ)